

ADLİYE

Devlet Nüshası

Ceridesi

Sayı: 1

2 nci Kânun 1935

Madris ve derleme me mür eriguna

25/2/35

İÇİNDEKİLER:

Adliye Ceridesinin ıslahı hakkında vekilliğin mucibnamesi	Es. Arsebük
Merkezde ilmî hey'et teşkili hakkında vekillikçe onaylanan mütalea	
Ceza işleri müdürlüğünün mütaleaları	
Mesleğin ideallerini benimsiyelim	Es. Arsebük
Şark tarihi sahifelerinde bir ceza sistemi	
İstatistik rakkamlarının ifade ettiği manalar	Atıf
Baro	Dr. Şinasi Zihni
Yabancı memleketlerde adliye cereyanları	James Dickinson
Kadın hukukçular	Atıf
Federal mahkeme kararları	Es. Arsebük

Mecmuaya bastırılmak istenen her yazı doğrudan doğruya Vekillige gönderilir. Mevzuu tamamlanmamış makaleler veya eserlerin neşrine başlanamaz. Her yazı 10 satırı geçmiyecek şekilde bir hülâsayı ihtiva etmelidir. Basılmıyan yazılar geri verilmez.

1956 SA 94

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Adliye Ceridesinin Islahı Hakkında Vekilliğin Mucibnamesi

YÜKSEK VEKİLLİĞE

Saygı değer vekilim.

Adliyenin ıslahı hakkında şimdiye kadar sarf buyrulan mesai hiç şüp-
he yok ki semeresini yakın bir atide verecek ve Türk adliyesi Türk asa-
let ve hakperestliğinin bütün icablarını başaran bir adliye haline inkılâb
edecektir.

Atatürk ülkesine lââyık bir adliye ülküsüne erişmekliğimizi amir olan
son tamiminiz, artık varılacak hedefi bize en doğru bir görüşle göster-
miştir.

Adliyecî arkadaşlarımız bu meşkûr ıslah faaliyeti etrafında bütün
varlıklarını birleştireceklerdir. Hakimler kanunu ile, harç tarifesile, kanun-
ların bünyemize uymayan kısımlarının tadili ile başlayan faaliyetiniz, mah-
kemeler teşkilâtı, avukatlık gibi kanun lââyihaları ile olgunluğa doğru kuvvet-
li adımlarla yürürken bizler için de bu faaliyetin en semereli neticelerini
vermesine çalışmak bir meslek borcudur.

Yüksek vekâletinizin ayda bir neşrettiği adliye ceridesini memleket
münevverlerinin tetkik ve tenkit nazarıları önüne açılan bir ilim mecmuası
haline getirmek ve her şeyden evvel ihtiyar olunan maddî fedakârlığın
verimli bir hale sokulmasına çalışmak, Türk adliyesi namına ihmal edile-
meyecek olan bir vazife halindedir.

Kanunların ihzarî kısımları üzerinde hukukçularımızın düşünce ve ten-
kitlerini toplamak, aynı esaslar üzerinde garplı meslekdaşların mütaleala-
rını lisanımıza çevirmek, yeni bir ictimadî müjdeliyen kararları esaslı tahlil-
lere tâbi tutmak, medenî dünyanın adlî hareketlerini yakından takib etmek
bir kelime ile adliye işini münevverlerimizin iştirakini icap ettiren bir va-

zife haline sokmak.. Bütün bunlar, adliye ceridesile tatmini mümkün olan ihtiyaclardandır.

Bundan başka, meslekî imtihanlar esasını kabul eden yeni hakimler kanunu, genç hukukcularımıza ilmî mevzuların nasıl tahlil olunduğunu hukukî tezlerin ne suretle yapılabileceğini göstermeye bizi mecbur bırakmıştır. Garbın hukuk üstadları sayılan ilim adamlarının tezlerini nümune olarak lisanımıza çevirmek.. Kendi kanunlarımız üzerinde bu gibi tezler yapmaya çalışmak zarureti artık hasıl olmuştur.

Binaenaleyh adliye ceridesini bütün hukukçuların sabırsızlıkla beklieceği bir mecmua halinde zengin mündericatla yeni bir kisve altında çıkarabilmek için aşağıdaki esasların kabulünü tasvibinize arz ediyorum.

1 — Mecmuayı ayda bir 6 ilâ 10 forma olarak çıkartmak.

2 — İlmî kıymeti haiz olmıyan yazıların ceridede intişarına meydan vermemek.

3 — Her nüshanın en az yarısını İsviçre federal mahkeme kararlarına hasretmek, ve bunları müstakil bir kitap olacak şekilde bastırmak.

4 — Yeni kanunlarımızı ulusal bir görüşle tahlil eden yazılar için sayfa başına 5, Ecnebî mahkeme kararları tercemeleri için 3, diğer yazılar için 2 lira ücret vermek.

5 — Gelen yazıların ilmî kıymeti ve onlara verilecek ücret hakkında müsteşarın reisliği altında bir heyet tarafından karar verilmek, bu heyet lisan bilen müfettişlerden birile mevzuun icabına göre hukuk veya ceza işleri müdürlerinden teşekkül edebilir.

Bu maruzatımla istihdaf ettiğim gaye, adliye ceridesinin sahifelerine lâyık olduğu kıymet ve ehemmiyeti vermektir. Adliye ceridesi her yazıya değil, ancak memleket hukukçuları için yeni kanunlarımızın ihtiva ettiği esasları ifade edecek kıymetteki yazılara sayfalarını açık bulundurmaktır.

Hakimler kanununun yüksek tensibinize iktiran eden talimatnamesi memleket hukukcularını alâkadar edebilecek olan vaziyetleri bütün çıplaklığıyla meydana koyacağından bunların da adliye ceridesinde neşredilmesi memleket namına faideden hali değildir.

İlim ve teknik tekâmülü, noksanların samimî surette söylenmesi ile baş-

lar, doğruluğun, açıklığın, samimiyetin, hüsnü niyetin Atatürkün ülkesinde kanunlarla müeyyet cereyanını temin etmemek tekâmülümüz namına çok acı bir şey olur. Bu sebebe binaen adliye ceridesine yüksek şahsiyetinizin mesleğe verdiği ruhu aksettirmeğe matuf olan şu dileklerimin kabulüne müsaade buyrulmasını istirham ederim. Saygı değer vekilim.

15/1/935

Es. ARSEBÜK

Başmüfettiş

Merkezde İlmî Hey'et Teşkilî Hakkında Vekillikçe Onaylanan Mütalea

YÜCE VEKİLLİĞE

Adlî teşkilâtımıza yeni bir vîçhe veren icraatın verimli seyrini takip edebilmesini ve aynı zamanda muhtelif kanunlar arasındaki irtibat ve insicamı temin maksadile teşkilî evvelce derpiş buyurulmuş bulunan ilmî heyete olan lüzum bugün kat'î bir zaruret halinde belirmektedir. Hakimlerle müddeîumumilerin, yeni kanunların kendilerine yüklediği ağır ve mühim vazîfenin ifasını kolaylaştıracak vesaite malik bulunmamaları hususunun idarei adliyede tevhit eylediği güçlükler üzerinde ehemmiyetle durulmaya değer bir keyfiyettir.

O derecede ki liyakat ve meziyetleri yüce makamınızca da muhtelif vesilelerle anılmış olan adliye mensupları aleyhinde vaki haklı, haksız şikâyetlere sebep olan hususat meyanında bu cihetin mühim bir yer tuttuğunu iddia eylemek mümkündür. Filvaki yeni bir ictimaî nizam kurmayı hedef edinen kanunların pek tabîî olan çokluğu ve tevalisi ve bu kanunların bünyemize intibakını temine matuf olan temyiz ictihatları metodik bir tarzda takib edilmedikçe muayyen bir hukukî mesele hakkında tatbik edilecek kanunu ve ictihadı bilmek ve bulmak pek çok güçleşir. Halbuki meslekî muvaffakiyetin ilk sırrı bu bilgi ve buluştur. Bu sebeble hakirlerle diğer adliye mensuplarının tatbik ile mükellef oldukları bütün kanunların bir sistem dahilinde toplanması, adlî mekanizmenin yüksek nazımı olan temyiz mahkemesi ictihatlarının aynı tasnife tâbi tutulması ve her hangi bir hukukî mesele hakkındaki kanunî ve tatbikî vaziyetin kolayca bulunması için fihristler tertibi lâzım gelir. Bundan başka kanunların istinad eylediği esaslı prensiplerin anlaşılması için tatbikattan alınacak ilham daîresinde ve muntazam bir metot dahilinde ilmî eserlerin tertib ve neşri kanunların ictimaî bünyemize intibakını temin için ittihazı lüzumlu görülen

tedbirlerin teklifi, ve bütün bunların üstünde de çıkacak kanunlar arasında sadece teknik bakımdan bir ahenk ve insicamın temini icabeder.

Bu gayeye vüsul, ve adliye mensublarının hukuk kültürünü yükseltmeye matuf olan neşriyatın idaresi, kanunların tatbikattaki veriminin takibi ve yüksek vekâletin kendisine tevdi edeceği bilcümle ilmî tetkikatın ifası için bu mevzu etrafında ve ihtisasları dahilinde daimî surette çalışacak uzuvların ayrılması yakından hissolunan bir ihtiyacın dogurduğu bir zaruret tir. Esas ve usul kanunlarımızın heman kâffesinin garbdan alınmış bulunması hususu ve bu mevzuatın orada geçirmekte olduğu safhaların da takibi zarureti daimî bir büro teşkil edecek arkadaşların hukuk tahsilini garbda ikmal etmiş olanlar arasından seçilmesini icab ettirmektedir. Yüksek vekillğin hukuk ve ceza işleri müdürleri de vazifeleri itibarile bu ilmî heyetin tabi'î azasından sayılmalıdır. Vekillik müsteşarı istediği zaman bu heyete iştirâk ve riyaset edebilir. Bundan başka sabit vazifede bulunub da aynı evsafı haiz olan veya bu evsafı haiz olmamakla beraber muayyen bir mevzu etrafında ihtisas peyda etmiş olmalarından dolayı kendilerinden istifade edileceği mütehakkak olan zevatın da senenin muayyen müddetleri zarfında ve muayyen selâhiyetle ilmî heyette çalıştırılması muvafık olacağı düşüncesindeyim. Keyfiyetin takdiri ve daimî büroyu teşkil edecek reis ve azaların seçilmesi hususu yüksek ve isabetli kararlarına bağlıdır.

Ceza İşleri müdürlüğünün mütaleaları :

Sivas C. M. U. liğine

Adliye harç tarifesi kanunu H :

13/1/935 gün ve 21 sayılı yazıya karşılıktır.

I — «2503» sayılı adliye harç tarifesi kanunu harçlardan ve ceza muhakemeleri usulü kanununun 414 ncü maddesi masraflardan bahsetmekte olup harç ve masraf başka başkadır.

II — Harç tarifesi kanunundaki (şahsî dava) tabirinden maksat, ceza M. U. K.«344» üncü maddesinde yazılı davalarla«168» inci maddesine tev-fikan Reis tarafından açılan davalardır; bunun dışında kalan hallerde suçtan zarar gördüğünü ileri sürerek hukuku amme davasını tahrik etmiş olan kim-seler (Müdahil) sayılırlar.

III — Harç tarifesi kanununun 62 nci maddesi hükmü haricinde müda-hillerden harç alınacağına dair kanunda bir sarahat yoktur.

Şu hale nazaran bildirilen hadisede Müdahil vaziyetinde bulunan şahsın harçla mahkûmiyetine dair sorgu hakimliğince ve ağır ceza mahkemesi reis-liğince verilen karar yerinde görülmemiştir.
keyfiyetin istilâmda bulunanlara tebliği istenir.

Bartın C. müddeiumumiliğine

Adliye Harç tarifesi kanunu H.

20/10/934 günlemeçli ve 511/250 sayılı yazıya karşılıktır.

1— 2503 sayılı Adliye harç tarifesi kanunundaki (şahsî dava) dan mak-sat, ceza muhakemeleri usulü kanununun 344 ncü maddesinde yazılı dava-

larla 168 nci maddesine tevfikân reis tarafından açılan davalardır. Bunun dışında kalan hallerde suçtan zarar gören ve hukuku amme davasını tahrik eden kimseler (müdahil) olurlar.

2 — Harç tarifesı kanununun 58 nci maddesinin birinci fıkrasında mutlak olarak (takibatın tatiline) diye yazılı olmasına nazaran, gerek takibi mezuniyet alınmasına bağı olan hallerde mezuniyet alınmamış olmasından ve gerek maznunun gaip bulunmasından dolayı takibatın (duruşmanın) tatiline karar verilmesi halinde, zikrolunan fıkraya göre harç alınması gerektir.

3 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 410 uncu maddesi masraflardan, Adliye harc tarifesı kanunu da harçlardan bahsetmekte olmasına göre, zikrolunan 410 uncu madde ile harç tarifesı kanununun 58 nci maddesinin «3»ncü fıkrası hükümleri arasında taaruz yoktur.

4 — Harç tarifesı kanununun 59 uncu maddesinin beşinci bendi hükmüne nazaran, dördüncü bendindeki (Red) den murad; taleptamenin reddidir.

5 — Harç tarifesı kanununun 61 nci maddesinde (. . . bu maddede) diye yazılı isede, işbu maddede harç olmadığından mezkûr kaydın ihmali zaruridir. Bu halde 58 ve 59 uncu maddelerde yazılı harçların iki kat olarak alınması iktiza eder.

6 — Müdahilin davadan vazgeçmesi davayı ortadan kaldırmayacağından, müdahiller harç tarifesı kanununun 60 ıncı maddesinden hariç bırakılmıştır.

7 — Mezkûr kanunun 65 nci maddesinin birinci fıkrası hükmü sarihtir. İkinci fıkrasında yazılı (asliye mahkemesi) tabirinin mutlak manada kullanılması ve binaenaleyh ağır ceza mahkemelerine de teşmiligerektir.

8 — Yine harç tarifesı kanununun 67 nci maddesi mucebince şahsî hak sahiblerine ilâmın verilmesi için hükümde tasrih edilen nisbî harcın alınması ile iktifa olunması muvafık olacağı mütalâaten bildirilir.

Keyfiyetin istilâmda bulunan Safranbolu ceza hakimliğine bildirilmesi istenir.

Edirne C. M. Umumiliğine

28/8/934 tarih ve 1885-292 numaralı tahrirata C I Ceza muhakemeleri U. kanununun 253 üncü maddesi duruşmanın bitmesini ve hükmü, 261 inci maddesi de hükmün sureti tefhimini göstermektedir. 253 üncü maddeye göre duruşma hükmün tefhimile biter. 261 inci maddedeki (duruşmanın bitmesinden) maksat tahkikatın tekemmül etmiş olmasını izaha matuf olup bu tarihten bir hafta içinde hüküm fıkrasının okunması ve esbabı mucibenin bildirilmesi suretile duruşma bitmiş olur.

Bu kanunun 261 inci maddesi davacının hükmün tefhimine kadar davadan vaz geçebileceği ve duruşmaya gelmezse davadan vaz geçmiş sayılacağı yazılı olmasına göre hükmün tefhim edileceği gün gelmeyen davacının davasından vez geçmiş sayılması ve davasının bu sebeple düşürülmesi icap eder.

Keyfiyetin ağır ceza reisliğine tebliği temenni olunur.

Hukuk İşleri U. Müdürlüğüne

18/12/934 tarih ve 901 numaralı tezkere cevabıdır.

Bir ceza davasının sonunda hürriyeti bağlayıcı bir ceza veya para cezasile ve yahut her ikisile birlikte başkaca şahsî hakka veya tazminata dair verilen karar tenyiz mahkemesince tetkik olunarak ceza kısmının 2330 numaralı kanunla affa tâbi olduğundan bahsile evrakın geri gönderilmesi halinde, kararın şahsî hakka veya tazminata ait kısmı katileşmiş olmaz. Bu takdirde alâkadar şahsın salâhiyetli hukuk mahkemesine müracaat etmesi iktiza edeceği mütalâa kılınmaktadır.

MESLEĞİN İDEALLERİNİ BENİMSİYELİM

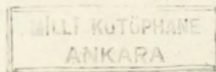
Yazan : Es. ARSEBÜK

Adliye Başmüfettişi

Cemiyetin ictimai hastalıklarla yakından alakadar olan biz hukukçular, vazifemizi muvaffakiyetle başarabilmek için bir ülkü peşinde koşmağa ve onun tahakkukuna çalışmağa borçluyuz. Ferdi mesleğe bağlayan yalnız para değildir. Para maddî varlığımızın zarurî bir lâzımı olduğunu inkâr etmiyorum. Fakat bu lüzum nihayet maddî ihtiyac nisbetinde kendini hissettirmelidir. Bir mesleğin bütün icablarını bu maddî mevcudiyetin avakıbına bağlamak kadar iptidai, basit bir düşünce de tasavvur edilemez. İşte bir adam ki görmez, işitmez ve duymaz; ne edebiyatın ruhları sarsan zevklerinden, ne musikinin ilâhî nağmelerinden bir şey anlamaz. Böyle bir varlıkta hayat, manasız bir külfettir. Burada hayatın manası yalnız bir hazım cihazıdır. Her mesai sahasında olduğu gibi bir milletin hukuk kültürünü yükseltmek, Türkiye'de olgun bir adliye meydana getirebilmek için de ülkü zevkini tatmak lâzım gelir. Cümhuriyet devri, adliye için hiç bir devrin yapmadığı fedakârlığı yapıyor. Garbın birkaç memleketini istisna ederseniz hiç bir yerde hakimler, türk hakimleri kadar müreffeh değildir. Milletin temin ettiği bu refaha karşı, biz hukukçular, vazifemizi yalnız maddî zaviye görüşleriyle tahdid edemeyiz. Omuzlarımıza yüklenmiş birçok işler var. Devletin diğer çalışma sahalarında göze çarpan olgunluklar neden bize bir misal olmasın? Hapishanelerimiz baştan başa islah olunacak, mahkemelerimiz ferdilere en derin itimadî telkin edecek, ictimai hastalıklarımız yavaş yavaş tedaviye tâbi tutulacak.. Bütün bunlar adliyecilerin, hukukçuların başarması lâzım gelen işlerdir.

Çalışmıyor muyuz? Böyle bir iddiada bulunmak büyük bir insafsızlıktır. Fakat fikrimce iki esaslı noksan bu mesaiyi semeresiz bir hale getiriyor:

1 — Metodsuz çalışıyoruz.

2 — Tebellür etmiş bir idealimiz yok.

Şu halde mesaimizde bir metod, kafamızda bir ülkü lâzım. Bu iki şey olmadıkça vazife bağlılığı, bir geçinme zaruretinin doğurduğu basit bir alâka derecesine düşer.

Hukukçular ! Bu vaziyetten kurtulalım, metodun gösterdiği doğru ve faydalı yolda el ele yürüyelim.

2 nci Kânun 1935

ŞARK TARİHİ SAHİFELERİNDE BİR CEZA SİSTEMİ «TERCEMEİ TARİHİ NEVADİRİ ÇİNİ MAÇİN» [1]

Sahife No. : 40

BABI SABİ

Memaliki Hatanın zindanları beyanındadır.

Hambalığ'da iki zindan vardır ki birine Şinbu ve diğerine Kenbu derler. İkinci zindanın mihnet ve ukubeti sert ve şedid olmağla andan sağ halâs olan nadirdir, Evvelki zindanın şiddet ve meşakkati andan hafifdir ki ekseri selâmet üzere çıkarlar. Her iki zindanda avretler için başka mekân vardır, ve her şehirde zindanlar olup günahlarına göre muatep ve muakep olur, ve her zindanın önünde bir divanhane olup her günahkârın günahını anda sabit ve ilzam ederek keyfiyeti Hakana arz ve takrir ederler. Badehu emri Hakan ile kayd ve bend edüb hapishaneler, ve sabık zikrolunan on iki kısım milki Çinin her bir hısmı için Hambalığda [2] mahsus birer zindan ve birer zindan divanhanesi inşa olunmuştur ki günahının icabına göre her kısım günahkârın olkısım için Hambalığda tesis olunan zindana irsal ederler, ve ol zindanda herkesin cürmüne göre tabaka ve azaplar tayin olunmuştur. Ve ehli Çinin itikatları bunun üzerindedir ki meşriktan mağrıbe kadar ruyi zemin hakanın hükmünde olup andan gayri padişah yoktur. Ve mezkûr zindan divanhanelerin her birinde üç miri muhterem ve müşiri muhteşem tayin olunmuştur ki ne kadar mücrim gelür ise onların huzuruna gelüp isim ve resimleri tahkik ve cürümlerinin had ve

[1] Kitab Fatih, Ali Emiri efendi kütüphanesi denilmekle maruf Millet kütüphanesinin tarih fihrist defterinde 902 No. ile kayıtlıdır.

Aynı kitabın başka bir tercemesini Süleymaniyede Esad efendi kütüphanesinde 1852 No. ile bulabilirsiniz.

[2] Süleymaniyedeki nüshada şu tafsil vardır : Hambalığ -ki Darüssaltanadır.

mikdarı tayin ve iptidai duhullerin ve tarihi ömürlerin ve kemal mertebe suret ve alâmetlerin tahkik edüp ol kimseleri muayyen ve müstahak tabakalarda hapsederler. Meselâ rical ve nisadan biri cenk eylese anların kan ve kabillerikten on nefer mikdarı kimesnelerin boyunlarına zincir urup hapsederler. Ve her guruh tarikleri üzere hangi divanhanede hapsolunur ise günahı miktarı cezasın buldukta yine ol divanhaneden halâs olurlar. Ve daima guruh guruh mücrimler dahil olup bir taraftan dahi itlâkı lâzım gelenler azad olurlar. Ve memaliki Hatağda olan müşir ve mirandan birinin haddi yoktur ki padişaha muayyen olan cerimeden gayri bir dirhem alalar. Ve ol günahkârın vesair ol kimse için hapsolanların tavabiinden akca alınmayıp günahına göre birinci sefit ve muakıb olan tevabiinden buğday ve daru alurlar.

FASIL — Ve milki Çine kaide ve kanunların ve umuru beldelerin haber almak için giden kimselerden naklolunur ki on iki kimse refik olarak Hambalığda hakanın huzuruna vardık. Kazaen refiklerimizin bir cahili tibet kavminden birisile zina edüp günahkâr oldu. Ol günahkârın cürmü için biz bigünahları dahi bende çekip hapseylediler. Ne ise. Biz kullarına Hak Celle ve Alâ hazretlerinin inayeti muin ve zahîr olarak misafir olanlara işkence etmek ve cerime almak kanunlarında olmayup on iki kısım milki Çinden bizleri Ruşengîsi demekle maruf takaba — ya gönderdiler. Ve misafirden habsi lâzım gelenlere kanunları bunun üzerine imiş ki altın ve gümüş ve sair metai dünyevîden bir nesneye malık değildir deyu defterlerine kayıt edüp asla mal ve metalarına taaruz etmezler imiş. Ve merkumun naklederler ki günahkâr olduğumuzda bize tayin olunan mekân on iki kısım zindanın evaharında idi. Ve zindanı mezburun evvelinden girüp muayyen olan mekânımıza varınca vüs'at ve tulünden yorulup bitakat olduk. Ve zindanların büyük kapusundan dahil olduk ki zikrolunduğu üzere iki nevi divanhaneler bina olunmuş ki mücrimlerin günahlarını anda teftiş ve tafahhus ederler. Ve her divanda emirlerin biri emîri gibidir ki divanhane nin sadrında oturup ahvali alettahkik malûmat edinür. Ve iki emirin biri müşarünileyhin sağında ve biri solunda otururlar. Ve mumaileyhanın sağdakisi emir ve soldakisi kâtibi divandır, ve müşarünileyhin üçü dahi vüzera ve ümeranın a'lemidir. [3] Ve hikâyet ederler ki ol emirlere maslahatların

[3] Süleymaniyedeki nüshada bu kelime yerine şu yazılmıştır. "Ekrem, a'del, eftalidir.,,

dan fariğ olduklarında işü nuş ve istirahatları için bağlar ve bağçeler ve bostanlar ve sayedar ağaçlar altında ve nüzhetleri için lâtif sofalar ve önlerinde vâsi meydanlar ve cennetmisal mekânlar vazetmişlerdir.

FASIL — Ve her gün sabahleyin divanı hakanda mesalihlerin gördükten sonra her emîr ve vezir maslahatları üzerine giderler. Ümerayı zindan dahi divanhanelerine varup zindanlarında olan günahkârları divanhanelerine getirüp ahvalini tafabhus ederler, ve her birinin meratibince kimine işkence ve kimine dayak urup bu vilâyetlerde olan siyasetler hilâfı boğazına kurşundan giren touklar geçirüp ve kiminin boğazına tabutmisal tahtalar ve ayaklarına kurşundan giran bukağular urarak ve kimisini saçından asup ellerini ve parmaklarını ateşe urarak ayaklarını kızgın küpe sokarlar; şöyle ki: Sahtîi ukubetten bihuş olup görenler helâk oldu kıyas ederler. Ve bizler zindanın divanhanelerini ve bağ ve bostanlarını ve ümerayı zindanı ve guruh guruh halkı divanhanelere getirüp ve bazısını çıkarup ve kimisine işkence ettiklerini görüp tersan ve lerzan giderek bir divanhaneye yetiştik ki cümle zindan divanhanelerinin makdemi olup ve anda olan ümera, havası hakanı Çin imiş. Bizler sabıka hakanın huzuruna vardığımızdan bizler dahi havas addolunup ol divanhane olan vüzera huzuruna götürüp oturttular. Ve misafir anların yanında merdanı sahraî ve rüstanî addolunur. Ve kendülerin kavmü gibi anlardan edeb ve hürmet ve kanunlarına riayet memul etmezler. Çin ümerasının önüne varup oturduk, dest ve payimize bantler urup hapishaneye ilettiler. Ve hapishane kapusuna vardığımızda üzerimizde sılâh bulunmamak üzere arayıp hapishaneye idhal ettiler ki hapishanenin iki tarafında guruh guruh halkı tahtalara bağlayup çarmıha çekerler. Ve kimini eli ve ayağı bendde iken saçlarından asmışlar. Ve bu azablardan sonra yüzü üzerine tahtaya yaturup ve ayaklarını göğüsleri üzerine çeküp badehu yüz arşun mikdarı bir zincir ile dahi bağlarlar. Sanursun ki sinelerinin kemikleri şikest oldu. Ve ol biçarelerin feryat ve figanı bir mertebededir ki tabir olunmaz. Ve bazılarını bend ve zincirden maada sanduklara vezetmişler. (Ve kefâ billahi şehida.) Bu umurda mübalağa yoktur. Beyan vakidir. Sanduklara hapsolunanlar peder ve maderlerini katledenlerdir. Ve ol sanduklar üç köşeli ve gayet pes ve tenk olup yüksekliği bir zira mikdarıdır. Ve sandukların birini açtılar. İçinden bend ve zincir ile bir şahıs zahîr oldu ki bend ve zincir olduğu yere yığılup ve ol sandu-

ğün mıkdarı mülâhaza olunsa gûya ol şahsın cemi azasının ızamı lahim olmuştur ki ol sanduğa sığmıştır. Bunun gibi mehîb suret müşahedesinde canımız bedenimizden veda etmek mertebesine vardı. Bu darmandeleri dahi zikrolunduğu üzere bend ve hapsedtiler. Ve beş günden sonra hakandan emir ve irade oldu ki bend ve zincirimiz ref olunup zindanda hali koyalar. «Zira anlar beyabanî ve sahraîdir. Bunun gibi ukubetleri bilmezler ve takat getüremezler» demiş.

FASIL — Ve pencere misal zindanlardan avretler hapsolunduğu yere bakılır bir delik olmağla andan derbanların birisine sual ettik ki «zindanda ne miktare mahbuse avret vardır?» cevab etti ki «halen badefter onikibin avrettir. Musannif eder, bu dermandeler 26 gün mahbus kaldıktan ve her guruh guruh halkı çıkarırlar idi. Ve Hambalığ tarafından çok teftişe adamlar getürüp siyathanelerde günahlarına göre ukubetler ederlerdi. Ve bu bigünahlar ol şiddet azablar müşahedesinden şöyle endişe eder idik. Bizler dahi bu mahbeste helâk oluruz.

Ve Hambalığ şehrinin büyüklüğü ol mertebededir ki günahkâr olduğumuzda bir günde divanhaneye vardık ve bir gün teftişte kalup ferdası gün zindana girmek mümkün oldu. Ve halâsa karib olduğumuzda bizi müftilerin huzuruna götürdüler, ve müftilerinin divanhanesi dahi zindandadır. Bu kadar âlemi keşti gûzar eyledik. Herkes ol müftilerin mekânı ve bağ ve bağçe ve bostanlarının emsalini görmedik, ve letafet ve teravetin dahi hatırdan feramuş olmaz. Ve mumaileyhin huzuruna vardıkta Hambalığ tarafından yazılan cürüm ve ikrarnamelerimizi müftilerine arz ettiler ki secade misal bir kâğıdı hataî üzre hattı hataî ile «filân kimesne cenk edüp ve refikleri cürmünü ikrar edüp o mahalde bulundukları ecilden habsoldular.» Ve ol müftileri ve ihtiyarları olup ve cemi manasıblarına dahil ve vasıl olup zabtı memalikte tahsil ve tekml ilmi ve amel kanunlarında faik olmağla ol makama lâyük olmuşlardır. Zira hatayilerde bend ve hapis ve katli nefisten azîm umur yoktur. Çün ol piranı kârdide ve ruzigârı güzeraanide mektubatımızı götüp ahvalimize vakıf oldukta» eğerçi zahiren sizin cürmünüz yok amma hemrahınız bethu olmağla Tibet kavmindan birini asa ile urup helâk eylemiş, ve kanunumuz üzre sizin her biriniz ziyaseten bir şinik veya bir med darı vermek vacip olmuştur. Ve ol katil olan kimesne üç yıl habsolunup badehu katlolunur, ve siz dahi ol zamana değin bir yere

gitmeğe komayup habsederler.» Müftiler bu uslub vaki'i hali yazup sarayı padişaha gönderdiler. Ertesi gün cevap geldi ki «katili hıfzedüp refiklerini azat edesiz.» Zira Hambalığda cüz'i ve küllî umur hakana arz olunur, ammâ Hambalığdan gayri şehirlerdeki hükûmetin hadimleri tefviz olunmuştur. Eğer emir cüz'i olsa hükmeder ve eğer küllî olur ise elbette hakana arz lâzımdır. Ve bazı zindanîler ki bend ve ukubetten halâs olalar bazan başlarında ve sair güzergâhlarında kiminin boyunlarında kurşundan ağır bendler ve kiminin boğazına tahtalar ve kiminin ellerine ve ayaklarına demirden bukağuklar ve sair envai azaba müptelâ ederek siyasetlerini halka izhar ederler. Ve aharında her birinin çıplak arkasına yüz değnek ururlar. Eğer avret ise donu üzerinden ururlar. Ve cerimleri için günahlarına göre birkaç mud piriç, yağ, buğday veya daru alurlar. Eğer fakir olup cerime vermeğe kadir değil ise ücretsiz bir nice yıl pilbanlık veya pasbanlık veya sair hizmetlerde istihdam olurlar. Ve müddetine bedel cerimeler tamam oldukta arzı halini hakim ve vali olan kimesneye gösterüp muttali olduklarında yine siyasetten yüz değnek urup badehu azatlık hakkını verirler. Hatayîlerin cerimleri bu uslub üzre olup altun ve akça almak adetleri değildir. Ve mücrimler ki günahlarına göre ceza ve sezarların bulduktan sonra çarşularda ve güzergâhlarda olan asahaneler önünde ol giriftarları güruh güruh çıkarup günahlarına göre teşhir ettiklerinde ol ukubetdideler bu haletleri gördükte şadolurlar. Zira ki halâşlık nışandır, ve gayet günahkâr olan zindaniyanı her gün mikdarlarına göre işkence vacip olmuştur; Saf saf çıkarup ve her güruhu oniki divanhaneye - ki anlar için a'del ve ekmel vüzera ve ümera tayin olunmuştur - mücrimleri nöbet ile mumaleihin huzuruna götürüp ahvalleri teftiş olunarak üzerlerine vacip olan işkence ve azabtan ceza ve sezaları verilir. Ve bir yılda - ki oniki aydır - her birine ayda bir nöbet düşüp tâki oniki divanda olan ümeranın huzurlarında her senede oniki kerre ahvalleri tafahhus olunarak ikrarları sabit olup yazılır. Ve bu tekrardan murat ahvali mestur ve mahfi kalmayup mahfuz olur, ve kanunlarında ehli zindan hususları cemi umuru milkten mukaddem tutup hakan muttasıl ol canibe nigebrandır. Vilâyeti Çin süknasından naklolunur ki bizim zamanımızda şinbu nam bir zindanda işkence ve şiddeti bend ve kesreti ukubetten bir günde üç nefer - kimesne helâk oldu. Ve kanunlara telefî nefse hakandan hat gelmek gerektir. Ve

mezburların vefatı haberi hakana vardıkta gazebe gelüp vüzera ve ümeraya içerdan hattı hakanî çıktı ki «mühimmatı ehli zindanda ol kadar ihmal ve imhal edersiz ki bir günde üç kimesne helâk olur.» Bu itaptan ikab havfin edüp cümle vüzera ve ümera bilittifak zindanlara gelüp ahvali mahbusanı tafahhus ederek bazılarının bend ve zincirleri tahfif ve kiminin azabını te hir ve taamlarına dikkat ve ziyade ettiler. Ve ehli zindanın ekil ve şürbü hakan canibinden olup günde bir kerre verirler. Ve hini ekilde kayıt ve bendlerin refedüp ve kazayı hacetleri için günde iki kerre ruhsat verirler. Badehu yine mekânlarına hapsederler. Ve zindanda onların tevabii taşradan mahbuslara taam getürmek caizdir. Ammâ her birisinin zarfları hükkâm önünde alâmetlerle malum olup idhal ve ihracında teftiş ve tafahhus ederler ve hakana cemi ehli zindanın ayda bir rical ve nisvandand isim ve resmi ve sair cürüm ve cinayeti tafsil üzere arz olunarak hakanın malûmu olur. Ve Hambalığdan gayri cemi memalik ehli zindanlarının dahi ahvali hakanı Çinin malûmudur. Sübhânallah ne vechile zabtı kanundur, bu ki 4000 yıldan ziyade milklerine halel gelmeyüp düşmanları vilâyetlerinde zafer bulmamıştır, Zahir budur ki şahtan gedaye varınca kimesne kanunlarını zerre miktar terk ve tehire kadir olmadıği içindir.

FASIL - Ve ol günahlar - ki Vacibülkatildir - anların teftişi için hakan bizzat yılda bir kerre divan edüp ol hûnileri onar onar cellâtlar ellerini tutarak huzura götürürler. Ve merkumlar günahlarını itiraf ederler. İnkâra aslâ mecâlleri yoktur, Ol cihetten ki ehli Çinin cühelâsı hakana gayet tazim ve tekrimlerinden başâ «huda» dır deyu itikat ederler. Ve hakanın zahiren bu hale rızası yoktur. Zira kendüsünü Hüdaperest mülâhaza eder. Ammâ keferi hata derler ki : «bize görünmez 300 tanrı vardır ve hâlen ki birisi görünür. hakandır, ve ol üçyüzü halkeden bir hakandır ki Allâhtır.» Ol sebebdendir ki ehli hatadan katiller ve sair günahkârlar» ettikleri cürüm hakanın malûmudur» deyu inkâr edemezler. Ve Hüdavendigârları bu umuru siyaseti» milke enf'adır» deyu sükût eder. Ve ehli cünhanın inkâra mecâlleri olmadığının bir sebebi dahi budur ki; oniki divanla muhakemede üç yıla değin her ayda bir halleri ve ikrarları hakana arz olmağla inkâr edemezler. Hususa hûniler için yılda bir kerre hakan divan edip itirafları üzre hatlarına kalemi sürh ile alâmet eder. Ve üç yıl tamamında mezburların katillerine hükmeder. Ve nice bin cemi olunan katillerin başlarına kızıl alemler ile alâ-

metler ederek güruh güruh sarayı hakandan çıkarup katilgâhlarına götürüp katlederler. Ve ehli Çin kendülerini ilmi riyazette mahir tutup takvimlerin kıtal ve kahtı azîm vakî olur deyu böyle tedarük ederler ki, ve musannif eder, tarihi hicretin 902 inci senesi biz ol vilâyette olup memaliki Çinin ruşengisi nam kısmında azîm kaht ve bihad halk telef oldu. Badezin hikmet üze bir ilâç etmek için ol zamanda olan hikmetşinasan ve ukalâ cemi olup reyleri bunun üzerine mukarrer oldu ki katilleri vacip olanları gündüz katletmeyüp gece helâk edeler. Badehu tamam milki Çinde bir gecede had ve adden efzun nice yüz bin adamı dürlü dürlü şekiller ile katleylediler. Husûsa Ham-balığda bir cemin azalarını bend bend ayırdılar, ve bir fırkanın boyunların urup ve bir cemaatın ellerin ve ayakların kesüp ve bazıların derilerin yüzüp ve kiminin boğazından asup ve kimin çengâle urup ve kimin pare pare eyleyüp ve kimini sernügün asup velhasıl her birini bir siyasetle katleyleyüp sabah oldukta halk temaşaya çıkup bu haletleri müşahede ettikde cemi halka havf ve haşiyet gelerek ekser nas fili fesaddan rücu ve feragat edüp tazarrua mail olmalarıle Biiznillâhi taâlâ vakit asûde oldu Ve naklolunur ki gelecek katil zamanında ol senenin usrû mikdarı âdem helâk olmadı. Ve acibleri budur ki bu kadar bin helâk olan ademînin başlarını başka başka sandıklara koyup ve ol kimesnenin kendi ve pederinin isim ve sinni ve şehir ve mahallesini ve günahını ve kaç sene hapisde olduğunu ve her ayda hangi divanhane teftiş olunup her yılda hanı Çin önünde ne nevi günah ettiğini itiraf ve ikraı yazılup hüccet olduğunu o sandukçelere koyup otuz yıla degin hıfzederler. Şayet ki ol maktüllerin taallûkatından bir kimesne gelüp «benim babam veya oğlum veya biraderim veya akrabamdan birisi nahak yere katlolunmuş» deyu dava ederse ol vakit hakanın emrile ol maktulün başını bulub hücceti merkume ile günahını isbat ve müddeileri ilzam edeler. Ve cemi halk ol kimesnenin bigünah katlolunmadığını bilürler. Badehu ol başları hazineden ihrac edüp deryaya ilga ederler. Hatanın bu makule acayip ve garaibi muhâli beyandır. Ve üç senede bir mahsus olanlardan zindanı boşaltup katil lâzım geleni katil, ve itlak lâzım geleni itlak, ve cerime vermeye kudreti olmayanları mikdarınca hizmeti miride istihdam ve bazıları günahlarına göre çarşularda ve yol başlarında ve derbendlerde halka mucibi ibret olmak için işkenceler ve garip ukubetler ederler.

İSTATİSTİK RAKKAMLARININ İFADE ETTİĞİ MANALAR

Yeni konulan bir ceza sisteminin kıymetini anlamak için bu sistemin tatbiki neticesi olarak umumî hayat üzerinde hasıl ettiği tesirlere bakmak lâzımdır. Bu tesirleri de en belîğ bir şekilde ifade eden ihşai rakkamlardır. Cürüm sahasına ait olan bu rakkamların cezacı göziyle nasıl tetkik ve tahlil edilebileceğini göstermek için, yeni İtalyan ceza kanununun üç sene tatbik edildikten sonra verdiği neticelere dair İtalya temyiz mahkemesi birinci reisinin yazmış olduğu bir makaleyi, Cürümlere ait ihşai rakkamlar üzerinde etüd yapmak isteyenlere nümune olmak üzere aşağıya koyuyoruz. Ümid ediyoruz ki mütahassıslarımız, ceridenin zaman zaman neşredebileceği rakkamlar üzerinde de bu kabil yazılar göndermek lûfunda bulunacaklardır :

İTALYADA CÜRÜMLERE AİD BİR İSTATİSTİK

Yazan : Mariano D'Amelio
İtalya temyiz mahkemesi birinci reisi

Corriere della Sera
gazetesinden

Yeni ceza kanununun tatbikinin üçüncü yılı olan 1933 senesindeki cürüm hareketi hakkında ilk ihşai malûmat gelmiştir. Bu malûmat adliye nezaretinin istatistik dairesinden veriliyor ; fakat henüz tam değildir. 17 istinaf mahkemesi için (33 milyon nüfusu ihtiva eden) bu malûmat bütün seneye ait ise de 7 istinaf dairesi için (8 milyon nüfusu ihtiva eden) son üç aylık haberlerin henüz arkası alınmamıştır. Tabii onlar da yakında ikmal ve senelik hülâsalarla kontrol edilecektir. Fakat daha şimdiden toplanan rakkamlar, meydana konulmaya lâyık bir mana ve kıymeti haizdirler. 1933 senesinde yapılan cürümlerin adedi (kabahatlar dahil değildir ; çünkü bir suç teşkil etmemektedirler) (529,059) dur, bundan evvelki senede 616267 idi. Şu halde Kralın da meclisin açılması merasimindeki nutkunda hususî bir memnuniyet ile bahsettiği gibi, 87,208 cürüm azalmıştır. 1932 deki cürüm adedinin yedide biridir. İşte endişeli gönüllere tesliyet suları serpen ihşai bir hakikat.

Umumî harbden evvel, son adli senelerden birinin açılma merasimi es-

nasında baş müddei umumî, memleketimizde cürüm hadisesinin dünya rekorunu kırdığını ve toparlak rakam ile suçların bir milyona vasil olduğunu söylediği zaman içimden husule gelen acı hisleri halâ muhafaza ediyorum (Fakat bilâhare memnuniyetle öğrenildi ki bu rakamda kabahatlar da dahildir) yeni rakamlar, memleketde ahlâkî seviyenin tedricen yükseldiğini göstermek itibarile ruhlara bir itimad ve huzur hisleri vermektedir.

Yukarda gösterilen rakkamlar mukayese ile daha iyi anlaşılır. Son on senelik rakkamlara bakalım ve çok fazla tahlillere girişmemek için üçer senelik vasatilerini tetkik edelim :

1924 — 1926	Cürümler	684,568
1927 — 1929	«	611,511
1930 — 1932	«	587,278
1933		529,059

Cürümlerin adedinde görülen iniş açık ve mütemadidir. Son bir tetkike göre 1933 senesindeki eksilme nisbeti geçen senelere nazaran azamî haddi bulmuştur. Filhakika 1932 senesinde 616267 cürüm kaydedildiği halde 1933 de 529,059 cürüm olmuştur. Binaenaleyh 87,208 eksilme vardır. Bu rakkam 1916 senesinde yalnız bir defaya mahsus olmak üzere 88,233 e inmiştir. Fakat o sene bir harb senesi idi. Harb zamanında cürüm hadisesi normal olarak vukua gelmez; ve harb hali, silâh altına çağırılma, hürriyetin daha ziyade tahdit edilmesi ve memlekette inzibat teminine azamî surette dikkat olunması sebeblerile fena emel besleyenlerin faaliyetlerine pek müsait değildir. Mezkûr sene istisna edilirse diğer senelerden çok az eksilme olmuştur. 1907 senesine nazaran 1908 senesindeki cürümlerin eksilme farkı 3914; 1912 senesine nazaran 1913 senesinde 2479; 1927 senesine nazaran 1928 senesinde 2084 dür. Tetkik ettiğimiz seneye takaddüm eden üç sene içinde 1929 senesine nazaran 1930 senesindeki eksilme 3519, 1930 senesine nazaran 1931 senesinde 23,291 olmuştur; halbuki 1932 senesinde 1931 senesine nazaran daha çok suç yapılmıştır. 1933 senesindeki eksilme, acaba meş'um hadisenin sür'atli bir iniş devrini mi temsil ediyor? Temennî edelim ki öyle olsun. Müteakib senelerin istatistiklere bu eksilmenin müstakar ve mütemadi olup olmadığını gösterecektir. Her ne de olsa 1933 senesi İtalyan kriminolojisi salnamelerinde parlak bir sayfa olarak kalacaktır. Bu gibi hadiselerde ihsai

tetkikler, demoğrafik amilden ayrılamaz. Otuz sene zarfında halk kütlesi, gerek nüfusun tabii bir inkişafı neticesi olarak, gerek yeni vilâyetlerin ilhakı dolayısıyla artmıştır. İhsâî neticelerde bu ziyadeyi de nazarı itibara almak tabiidir. Son on senenin ihsâî malûmatı üzerinde tevakkuf edelim ve her yüz bin nüfusa nazaran hadisenin nisbetine bakalım:

Sene	Her yüz bin nüfus itibarile
1924	1707,20
1925	1819,17
1926	1748,37
1927	1575,50
1928	1555,60
1929	1455,59
1930	1435,71
1931	1366,31
1932	1496,64
1933	1284,90

Bu mukayese itibarile de 1933 senesi en iyi bir senedir, Bu 1933 senesinde, on senelik devrenin ilk senelerine nazaran her yüz bin nüfus için takriben üçte bir derecesinde bir eksilme görünmektedir. Yalnız 1917 senesinde bu eksilme daha fazla olmuştur. Bu senede nisbet her yüz bin sekene için 1265,63 dir ki 1933 senesinden bir az daha noksandır. 1917 senesindeki eksilmenin sebebini harbte aramalıdır. 1933 senesi için ise başka sebebler aramak lâzımdır.

1933 senesinde cürümlerin eksildiğini gösteren rakkamı mantıka itibarile de tefrik edelim:

12,890	Şimalî İtalya
21,179	Merkezî İtalya
34,176	Cenubî İtalya
18,943	Adalar

Her mantıkanın yanında gösterilen rakkam, evvelki seneye nazaran tahakkuk eden eksilişi göstermektedir. Şu halde bütün mantıkelerde aynı hadise görünmektedir.

Kendine mahsus cürüm şekilleri olan her mantıka hakkında ayrı ayrı

ihşai malûmat almak her halde faydalıdır. Evvelâ cürümleri şahsa, mal ve mülkiyet aleyhine olarak ikiye ayıran tasnifden başlayalım. Her iki sınıfta da yukarıda gösterilen rakkamla mütenasib bir surette eksilme görülmektedir. 1932 senesinde 81,860 müessir fiiller ve 1834 katil veya katle teşebbüs kaydedildiği halde müteakib senede 65,456 müessir fiiller ve 1616 katil veya katle teşebbüs kaydedilmiştir. 1932 senesinde 226,671 hırsızlık cürmü olduğu halde 1933 senesinde 210,038 hırsızlık vakası olmuştur.

Başka cürümlerde de aynı eksiliş görünmektedir. Meselâ mal aleyhine hileli cürümler 25,538 den 22,446 ya inmiştir. Haysiyet ve şeref aleyhine işlenen suçlar 34,155 den 26,414 de; umumî iktisat aleyhine yapılan cürümler 5613 den 4186 ya; memurlara karşı şiddet istimali, memurlara mukavemet ve memurları tahkir cürmü 13,316 dan 11,629 a; adliye aleyhine vaki olan cürümler 14,193 den 11,470 e; umumî ahlâk ve umumî adab aleyhine yapılan cürümler 9887 den 9032 ye; ferd hürriyeti aleyhindeki cürümler 14,701 den 11,806 ya düşmüştür. Şu halde cürüm faaliyet ve tezahürlerinin çoğu azalmaktadır. Bu müşahede, hadiselerin sebeblerle izah edilebileceğini ifade eden prensib nazara alındığı zaman, daha ziyade kıymet kesbetmektedir. Diğer sınıf cürümler tevakkuf devresi geçirdikleri veya artmaya doğru bir meyil gösterdikleri halde yalnız bir sınıf cürüm veya pek az nevi cürümler azalırsa bu hususta tetkikatta bulunan kimse, hususî veya geçici bir hadisenin mevzu bahis olduğunu ve milletin ahlâkî şartlarının düzelmesi için daha çok zaman istediğini derhal anlar. Halbuki her sınıf cürümlerde bir eksiklik görüldüğü zaman sebepleri muayyen ve hususî bir sahada aramamalı ve tetkik adeselerini ictimai hayatın umumî sahasına tevcih etmelidir. 1933 senesi içinde yapılacak şey budur. Yeni ceza mevzuatı, marî vasıtalar konulması, rejimin kurduğu müesseseler, gençliğin teşkilâtı gibi âmiller umumî hayatın ahlâkan yükselmesini temin etmişlerdir. Fakat bunlar ekseriya görünmez sebeblerdir. Bazıları gözleri önünde cereyan eden bir fena hadiseden müteessir olurlar ve münferid bir hadiseyi şümulleştirerek onu ictimai hayatın umumî bir manzarası telâkki ederler; ve daha ziyade fenalaştığını güürür gibi olarak şikâyet etmeğe başlarlar. İnsan, ekseriya, iyiden ziyade fenayı görmeğe mütemayil ve hazırdır. Hayat yolunda cereyan ettiği ve müesseseler iyileştiği zaman bunu bir tabii hal olarak telâkki ettiği ve ehemmiyet vermediği halde işler biraz bozul-

duğu zaman derhal tenkitler yükselmeğe başlar. Hayat bahallılığını buna canlı bir misal olarak gösterebiliriz. Fiyatlar yükselmeye başladığı zaman ihtiyac erbabı mütemadiyen söylenib dururlar. Halbuki Fiyatlar düştüğü zaman da hiç ehemmiyet vermeden ondan istifadeye devam ederler.

İstatistikler iyilik gibi fenalıkları da meydana koyan tablolarıdır. Bilhas-
sa iyiliği gösteren istatistikler üzerinde durmak ve iyi neticeleri herkese göstermek lâzımdır. Zira lehte olan hadiseler ya gözden çabuk kaçmakta veya pek geç göze çarpmaktadırlar.

Türkçeye çeviren

ATIF

Adliye müfettişi

BARO

Avukatlığa girme şartları — Avukatlıkla birleşemiyen işler

Yazan: Payen

Paris barosu sabık reisi

(Baro) veya La Barre, lügat manasında hakimleri avukatlardan ayıran bölmedir, avukatlar orada ahzi mevki ederler. Hukukî ıstılah olarak, Baro, muayyen bir kazaî merci nezdinde icrayı vekâlet eden avukatların hey'eti mecmuasını ifade eder.

Usulüne tevfikan teşekkül etmiş olan her baro manevî bir varlıktır. Ve bu itibarla hükmi bir şahsiyeti haizdir.

1 — Her baro, diğer barolar muvacehesinde tam bir istiklâlê sahiptir. Her birinin ayrı nizamnamei dahilisi vardır. Her biri, mesleği tanzim eden kanunlara riayet şartile, kendisini arzu eylediği vechile idare eder. Her inzibat meclisi sadece istinaf mahkemesinin murakabesi altında meslekî inzibat kaidelerini dilediği şekilde tatbik eder: Böylece bir baro lehvasından kaydi terkin edilen bir avukatın, diğer bir baro tarafından kabulü veya muayyen bir baroyu arzusile terkeden bir avukatın diğer bir baro tarafından kabul edilmemesi mümkündür.

Her baro, vakıaları, diğer bir baronun yapmıyacağı şekilde takdirde serbesttir. Inzibat meclisleri, bittabi, bu istiklâl için büyük bir kıskançlık göstermektedirler.

2 — Avukat olabilmek için bir baroya kaydedilmiş olmak şarttır. Fakat bu son senelere kadar (Avukat) unvanı hiçte himaye edilmiş değildi. İş takib bürolarını idare edenler bile, filiyatta bir cezaya çerpilmaksızın bu unvanı takınabiliyorlardı; yeni bir kanun bu kabil sûi istimali ceza tehdidi altına aldı. Heman onbeş gün geçmez ki mahkemeler, bu yolda mahkûmiyet kararı vermiş olmasınlar. Bu yabancılar tarafından sık sık gasbedilmeğe çalışılan avukatlık ünvanının, hakikî müntesiblerine temin eylediği nüfus ve itibarın kıymetinden nasıl şübhe edebiliriz.

Avukatın tavassustu hiç bir zaman mecburî değildir.

İstisnâî denilen mahkemeler huzurunda (ticaret mahkemesi, sulh mahkemesi Vilâyet meclisleri) taraflar dilediklerini vekil tayin edebilirler. Ancak diğer mahkemelerde bir başkasını tevkil etmek istedikleri takdirde bu vekilin bir avukat olması şarttır.

3 — Avukat bir çok vecibelere tabidir. Sırası geldikçe bunları sayacağız. Şimdilik, bir pansiyonda veya mefruş bir apartımında ikamet etmesinin memnu olduğunu, işaret edelim. Mobilyanın kendisine ait olması apartımında yatak odasından maada en az bir intizar ve bir de kabul salonunun bulunması şarttır. Ancak inzibat meclisi, genç avukatların, bu odalar kendilerine tahsis edildikleri takdirde, yakın akrabaları nezdinde ikame-tine müsaade etmektedir.

Bütün mahkemeler huzurunda resmî kisve ile bulunmak (Rop, Serpuş, yakanın üstünde Rabat tesmiye edilen beyaz boyun bağı) mecburidir. Hususî bir kisvenin eskiden beri muhafazası, zannedildiği gibi, geniş kollarla havada hareketler tersimini kolaylaştırmak için değildir. Bu mecburiyet daha ciddi bir sebebe müstenittir. İctimaî vaziyetleri muhtelif avukatlar arasında, hiç olmazsa zahirî bir müsavâtın tesisi. Siyah rop, açık renk pantolon veya sarı iskarpinle uygun düşmez. İnzibat meclisi uzun zaman bu teferruatı tanzim ile meşğul olmak istememiştir. Bu gün, siyah ropla açık renk pantolon giymeğe ancak zevki selim mani olmaktadır. Aynı his, daima müessir olmamakla beraber kadın avukatlara göz alıcı çorap, geniş yenler içinde kısa kollu rop giymeyi meneder. Eski nizamnameler, genç avukatlara samiin sıfatile bulunacakları murafaalarda bile resmî kisvenin istimalini tavsiye etmekte idi. Hali hazırda böyle bir tavsiye lüzumsuzdur: Genç avukatlar diğerlerini dinlemek için bulundukları mahkemelere dahi daima ropla iştirak etmektedirler.

Fransa avukatlarının, öteden beri, tâbi oldukları sıkı disiplin, kendilerinde istiklâl ve ferağat hislerinin kuvvetlenmesine hadim olmuştur.

Bu sebeble, bittabi, kısmen de olsa, istiklâllerinden fedakârlık etmeyi istilzam eden veya sadece mevzuu bir menfaat temininden ibaret olan iş veya meslekler onlara menedilmiştir. Bu iki kıstas her hangi hataya düşmeksizin, avukatlara memnu olan ve ücretli; maaşlı, resmî veya hususî bilcümle memuriyet ve vazifeleri, her türlü ticaret ve kâr temin eden meş-

galeleri, pek ender istisnalarla her nevi temsil salâhiyetini ihtiva eden uzun bir listenin tanzimine müsaittir. Bu gibi iş, meslek veya vazifelerden her hangi birini deruhde edenler baroya kabul edilmezler. Kabulden sonra bu memnuiyet hilâfına vaki hareket kaydın terkinini istilzam eder. Bu, bazan kanunî metinlerin, ve bazan da kanun hükmünde olan meslekî teamül ve an'anelerin icabatındandır, İş ajanlığı meslekinin (agent d'affaires) karı kocadan biri tarafından yapılması halinde dahi, avukatlık mesleği ile telif kabul etmeyeceği hakkında sarahati kanuniye mevcuttur. Karı kocadan biri, esas itibarile, icrayi ticaret edebilir. Çünkü esas itibarile icabına göre, vakıaların takdirinde inzibat meclisi serbesttir. Yazıhanesi, karısının icrayi ticaret eylediği mahallin arka kısmında olan ve bu suretle gerek yazıhanede ve gerek dükkânda müşteri kabul eden bir avukatın kaydı bu sebeple terkin edilmştir.

Bazı hususî vaziyetler (rahiblik, gazetecilik, doktorluk) münakaşa mevzuu olmaktadır. Bazı vilâyet barolarının bu babta kabul eylemiş oldukları esasa mugayir olarak. Paris barosu, dinî memurun mensup olduğu kiliseye karşı olan maddî ve manevî bağılılık vaziyetinin baroya kabulüne esaslı bir engel teşkil ettiğine karar vermiştir. Katolik rahib, dinî mafevklerinin emri altındadır. Mafevk, maduna muayyen bir vazife tevdi ve bir ikametgâh da tahsis edebilir; ikaz hakkı ve inzibatî muamele tetkiki de ona aittir. Şu hale göre amir baroya kaydedilen bir rahib üzerinde de hakkı murakabesini istimal ve icabında meslekî hayatına müdahale edebilecektir. Bu hal avukatın istiklâlini haleldar eder. Latran (1139) ruhanî meclisi tarafından ittihaz kılınan karara tevfiқан bir rahibin umumî mahkemelerde müdafaatta bulunması izne bağılı değilmidi ?

Şimdiki din üleması da rahiplere ancak mahdud ve muayyen hususatta mahkemede müdafaatta bulunmak müsaadesi verilebileceğini kabul etmektedir.

Yabancı bir devletin konsolosluk işlerini tedvir eden Fransız vatandaşları da baroya kabul edilmemektedirler; çünkü konsul (veya vis konsul) maaş almasa bile vazifesinin icrası dolayisile istifâ eylediği harçlardan bir kısmı kendisine aittir. Bundan başka, bazı hallerde temsil eylediği Devlete mensub tabaalardan ölenlerin bıraktığı emvali idare ve tasfiye ile mükelleftir. Gazeteciler için bir tefrik zarureti aşikârdır.

Avukat bir kitab vasıtasile olduğu gibi bir mecmua veya günlük bir

gazetede de fikirlerini izah edebilir. İstiklâli haleldar olmadığı müddetçe, avukatın bundan bir ücret alması tenkit mevzuu olamaz. Şu halde hadiseye göre hüküm vermek icabeder, 1837 tarihine kadar bir avukatın muayyen bir ücret mukabilinde bir gazetenin muharrir veya baş muharrirliğini deruhte etmesine cevaz verilmiyordu, bu tarihten sonra; Aldığı ücretin şekli değil, gazete idaresindeki vaziyeti tetkik edildi.

Muharrir avukat idarenin ticarî kısmına karışmaksızın sadece siyasi, edebî veya ilmi kısım ile meşgul olmak şartile baş muharrirlik vazifesini deruhde edebilir. Bu esas dahilinde, muayyen saatlerde gazete idarehane-sinde bulunmaya mecbur olan bir muhabir veya neşriyat memuru baroya kaydolunamaz.

Maahaza Paris barosu inzibat meclisi bu hususlarda fevkalâde musamaha-kâr davranmaktadır ve pek çok istisnalarla, umumî kaideyi teyid eylemek-tedir.

Doktora gelince... Bilfiil icrayi san'at eden bir doktor avukat olabi-lir mi? İsim kartı, bu iki mesleği ihtiva eylememek şartile inzibat meclisi bu suale evvelâ müsbet şekilde cevap vermişti. Ancak 1913 senesinde ye-niden ademi telif esası kabul edildi. Her iki mesleğin bir şahısta cem'i müşterinin avukatını serbestçe intihabına mani olabilir. Bu bakımdan, bir doktorun tedavi eylemiş olduğu müşteriyi bilâhara müdafaa etmesi pek doğru olmaz (otomobil kazalarında; ihtisas kesbetmiş bir doktor mevzu ba-his olmuştu). Diğer taraftan her iki mesleği tanzim eden kaide ve itiyat-lar birbirinden çok farklıdır? Doktor hastanın evine gider; halbuki avukat onu yazıhanesinde veya ikametgâhında bekler. Doktor tedavi ücreti için mahkemeye müracaat edebilir; Doktorun bir kliniği olabilir ve saire.

Bir hukuk mezununun namzetliğe kabulünü talebi halinde baro reisi ona, inzibat meclisi azası arasından bir raportör irae eder. Alâkadar raportörü ziyaretle, icab eden vesaik ve malûmatı alır. Raportör, ziyareti iade ve bu suretle müstakbel avukatın evindeki yerleşme tesisatını müşahede eylemek imkânını elde eder. Aynı zamanda alâkadarın Fransız vatandaşı sıfatını, ahvali medeniyesini ve hukuk diplomalarını tahkik ve tetkik eyler. Bundan başka bazan pek güçlükle, namzedin hal ve sireti, doğruluğu, ve istiklâli hakkında tefehhusatta bulunur, Talip, eski bir hekim ise, raportör sicildeki dosyasını celbeder, memur ise, mafevklerinin gizli olarak mütalâasını sorar, eski bir

nöter veya Avoe ise mensup olduğu teşekkülün reisine yazar, eski bir tüccar ise malî taahhütlerini tamamen ifa etmiş olup olmadığını araştırır, velhasıl Muvafık göreceği bütün vasıtalarla alâkadarın şahsiyeti hakkında malûmat edinir... Talibin mazisini tetkik ve her hangi bir ilişkisi olmadığını tesbit eder. Bu anketin hitamında raportör, neticeyi inzibat meclisine arzeder. Meclis, alâkadarın namzetliğe değil, fakat yemin edasını ifayı kabul veya ademikabule karar verir. Ademi kabul hakkındaki karar verilmezden önce meclis alâkadarı dinlemeğe mecburdur. Yeminin menşei, dinîdir; resmî makamlar bu suretle sadakatına kıymet verdikleri şahısları dinî bağlarla da rabt etmeği memnuniyetle iltizam etmişlerdir.

Bununla beraber avukatlara taalluk eden yeminin menşei mücerred meslekî mahiyette olduğu anlaşıyor. Namzet bilhassa mesleğini itina ve sadakatle yapacağına, *haksızlığını anladığı davaları reddedeceğine*, tetkik neticesinde bu kanaata vasil olduğu takdirde bu kabil davaların kendisine temin edebileceği her türlü menafii feda eyleyeceğine; yemin ederdi. Aynı zamanda hakikî delâile istinad edeceğine, yanlış beyanatta bulunmayacağına taliklerden ve usulî hilelerden nefretle içtinab eyleyeceğine makul ücret talep edeceğine, ve davanın temin edeceği menfaate herhangi bir suretle iştirâk eylemeyeceğine yemin ederdi. Bundan başka baro reisinin vaki sualine, cevaben *sabahlayın erken kalkacağına, iddia ve müdafaalarında lüzumsuz ve uzun izahattan içtinab edeceğine söz verirdi*. Daha sonra avukatlar katolik dini mucibince yemin etmeğe mecbur tutuldular (1564). On sekizinci asırda kiralılığın ve Anglikan kilisesinin hukukunu müdafaa edeceklerine de ant içerlerdi. Büyük ihtilâlde bunun yerine, medenî yemin ikame edildi. İmparatorluk devrinde, yemin, İmparatorluk teşkilâtı esasiyesine ve İmparatora sadakati, bilâhara krallığın yeniden tesisinde krallığa itaati tazammun ederdi.

1848 senesinden beri, siyasi yemin tamamen kalkarak avukatın verdiği söz mücerred mesleki mahiyeti iktisab eyledi. Yemin formülü şudur: «Müdafi veya müşavir sıfatile, kanuna veya nizamlara uymayan adabı umumiye, Devletin emniyetine içtimaî nizama muhalif olan hiç bir şeyi söylemeyeceğime ve neşretmeyeceğime; mahkemelerle resmî mercilere icab eden hürmette kusur eylemeyeceğime yemin ederim.» 1920 senesinden evvel yemin edası staja kabul muamelesi ile alâkadar olmıyan bir merasimden ibaretti. Namzetliğe kabulünü talep etmemiş ve binnetice hakkında ahlâkî anket yapılma-

miş olan bir hukuk mezunu dahi - baro reisinin tevassutu ile - tahlif edilebilirdi. Bu suretle tahlifi icra edilen her hangi hukuk mezununa aynı zamanda avukat unvanının da tevcihi, mahakimin takarrur etmiş içtihadı icabatından bulunmasına mebni, baro reisi bazan, istinaf mahkemesine tavsiyesi caiz olmayan hukuk mezunlarını takdim etmek mecburiyetinde kalırdı. 1920 tarihli bir kararname bu suiistimale nihayet verdi. Hali hazırda namzetliğe kabul talebinin ve ahlâkî anketin, tahliften evvel icrası zarurîdir. Böyle avukat unvanı tahlif merasimi neticesinde değil, ancak namzetliğe kayd ve kabulü müteakib tevcih olunur.

Mesleğin icrası için çok lüzumlu olan staj devresi bir istinaf veya bidayet mahkemesi nezdinde geçirilir. Şukadarkî bazı bidayet mahkemelerinde meslekî kayıtlara, istinaf mahkemelerinde olduğu derecede riayet edilmediği vakidir. Dairei kazaiyesi mahdud ve Paristen uzakta bulunan bazı bidayet mahkemeleri, Paris barosu ile diğer büyük barolarda ehemmiyetle takib edilen meslekî kaidelerin bir kısmından haberdar olmamış, olabilirler. İşte bu sebebe binaendir ki bir veya müteaddit bidayet mahkemesi nezdinde geçirilen staj, istinaf mahkemesi nezdinde yapılan staja ilâve edilemez. Bir istinaf mahkemesi levhasına kaydedilmek için ayrı bir staja ihtiyaç vardır (1420 tarihli kararname). Bir bidayet mahkemesi nezdinden gelen avukat, bir istinaf mahkemesi levhasına kaydedilmek istediği takdirde, yaşı ne olursa olsun yeniden staj yapmak mecburiyetindedir. İnzibat meclisi bu gibi ahvalde ancak staj müddetini azaltmak salâhiyetini haizdir.

Bundan başka üç sene müddetle hakimlik etmiş olanlar stajdan tamamen muaftırlar. Bu iki istisna haricinde evvelce beş sene süren namzetlik devresi, şimdiki halde üç seneden ibarettir. Bu üç senelik müddet namzedin kabiliyet ve iktidarı ne olursa olsun, herhalde asgarî bir haddir. Her hangi bir istisna muhik bir sebebe istinat etmiş olsa bile, indî ve keyfî muamelelere yol alabileceği şikâyetleri davet ve daima içtinab edilmesi zarurî olan şahıs mukayeselerini tevhit edebileceği cihetle kabul olunmamış ve mesleğin mühim bir teminatı olan musavat esası da haleldar edilmemiştir. Aynı zamanda çocuklarına bir an evvel bir iş bulmak isteyen nüfuzlu şahısların eski rejimde muayyen müddetten evvel staj vesikasının istihsalı zımında baro reislerine vaki mütevali müracaatlarının tevhit eylediği mahzurlar da bu suretle bertaraf oldu.

Âsgarî haddi üç sene olan namzetlik devresinin azamî haddi beş senedir. Beş senenin hitamında namzed levhaya kabulünü istemek veya baroyu terketmek mecburiyetindedir.

Namzetlerin vecibeleri kısaca hulâsa edilebilir :

A) Meslek kaideleri hakkında inzibat meclisi azasından biri tarafından senede üç defa verilen derslere iştirâk etmek. Eski rejimde bu toplantılara büyük salonun sütunları yanında içtima edildiği cihetle (*Réunions de Colonnes*) denilirdi. Bu isim halen muhafaza edilmektedir.

B) Her hafta baro reisinin başkanlığı altında tertib olunan hitabet mumareseleri içtimalarına davet etmek. Bu içtimalara (avukatlar konferansı) denir.

C) Namzedler baro reisi tarafından davet edildikleri takdirde, meccani istişarelerde hazır bulunurlar. Mecburî olarak kendilerine tevdi olunan işlerin müdafaasını yaparlar. Namzed adedinin çokluğu dolayisile bu mecburiyet pariste ağır bir yük teşkil etmez; Staj devresinin ilk senesinde ve adli senenin başlangıcından itibaren beş hafta müddetle genç avukatlar umum muvacehesinde söz söylemek itiyadını edinmek maksadile inzibat meclisi azaları tarafından tertib edilen (İhzarî konferanslara) iştirak ederler. Bundan başka yine namzedliğin ilk senesinde mesleğin sureti icrası hakkında verilen tatbikî konferanslara da iştirak mecburiyeti vardır. Staj, bundan ibarettir ve belki de gayri kâfidir.

Avukatlar konferansı, hatta adli muhit haricinde de, mühim bir mevki işgal eder. Bu bir asrın mahsulüdür. Hakimlik ve avukatlık mesleğinin en mümtaz şahısları, Decrais, Gambon, Revoil gibi diplomatlar Gambetta, Ribot Meline, Poincare, Leon Bourgeois, Millerand, Barthou, Viviani, Paul Boncour, Lâon Berard gibi Devlet ricali hep bu konferans sıralarından yetişmişlerdir.

Konferans ötedenberi, haftada bir kerre baro reisinin riyaseti altında toplanır, inzibat meclisi tarafından tayin edilen on iki kâtibi vardır. Bunlardan her biri sıra ile bir raporla birer münakaşa mevzuu teklif eder. Bu mevzuun evvel emirde, baro reisi tarafından kabul edilmiş olması şarttır. Namzetlerin kâffesi, resmî kisve ile konferanslara devam veya hiç olmazsa devam fişlerini imza etmek mecburiyetindedir. Konferans mesaisine bil fiil iştirâk zarureti yoktur, Münakaşaya iştirâk etmek isteyenler teklif

edilen mevzuların birini seçerek defteri mahsusuna kaydolunurlar. Alekser iki üç kişi lehte iki üç kişi aleyhte söz alır; vazifeten kâtib müddei-umumilik vazifesini ifa eder. Kabul listesi paskalyadan önce kâtipler tarafından tanzim ve baro reisine takdim olunur. Reis listeye gördüğü tadilleri bilicra nihaî şeklini tesbit eder. Bu liste müsabakaya dahil stajiyerlerin otuz altısının ismini ihtiva eder; bunlar bir defa daha dinlendikten sonra reis kendi reyini izhar etmeksizin mes'eleyi re'ye koyar.

Türkçeye Çeviren :
Dr. Şinasi Zihni

YABANCI MEMLEKETLERDE ADLİYE CEREYANLARI

Memleket haricindeki adli işleri takip etmek ceridenin üzerine aldığı bir vazifedir. İngilterede bu mevzu etrafında bazı hareketler belirmektedir. Aşağıdaki satırlar "Times,, Taymis gazetesinde intişar etmiş ve adliye müfettişlerinden hukuk doktoru Şinasi Zihni tarafından tercüme edilmiştir.

SERİ ADALET

Kontluk ve gezici merkez mahkemeleri

(Assize and County Courts)

Adli teşkilât ve usullerin islâhı hususunun âcil bir ihtiyaç halinde tecessül ettiği herkesce bilinmekle beraber muvakkat bir rapor neşretmiş olan (Lord Honworth) komisyonunun, meselenin ruh ve esasına nüfuzu temin edecek malûmat ve unsurlara malik olub olmadığına tereddüt edilmektedir.

Halkın, şimdiki adli sistemimize, ihtilâfların vasıtai halli olmak noktasından itimadını kaybetmekte olduğu, iş başında olan her avukatın bildiği bir keyfiyettir. Adedi mühim bir yekûna balığ olan ihtilâflar, şimdiki halde sulhan hallü fasledilmektedir. Bunun sebebini tarafların sulhan tesviyeyi arzu etmiş olmalarından ziyade bu veçhile uyuşmanın davanın mucib olduğu masraf ve zaman dolayisiyle her cihetten tercihe şayan olduğunda aramalıdır.

Mahkemeye karşı duyulan ve sür'atle artmakta olan bu ihtirazdan başka davanın neticesi ne olursa olsun, bir çok hoşnutsuzlukları icab ettiren ahval vardır. Bu, tarafların adliyeye veya onun ölçüsüne besledikleri bir itimatsızlık neticesi olmayup mahkemelere müracaatın tevhit eylediği müşkilât, masraf ve mehillerden doğmaktadır.

Bir çok hallerde, gerek muslihane tesviyelerin, ve gerek davaların men'seini, bazı eşhasın, kanun yollarının daima iyi netice vermediği hakkındaki samimî duygularında aramalıdır.

Komisyonun tavsiyelerini, her hangi bir suretle tenkit veya tekzip maksadıyla olmamakla beraber komisyonu teşkil eden zevatın, derdi menbainda görmek ve tetkik etmek vaziyetinde olup olmadıkları varidi hatır oluyor.

Mesele açıktır : Hakkın aranmasını, en fakiri de dahil olduğu halde bütün sınıflara mensup vatandaşlara tatbik edilecek idarei adliye ile kabili telif bir surette, basit, seri ve ucuz bir hale getirmek. Bu, nasıl temin edilebilir. ?

Hâkimler, rüyetle mükellef oldukları mevaddın çokluğundan kurtarılmadıkça, yeni usul kaidelerinin icra edecekleri tesir ehemmiyetsizdir. Bu devrenin başlangıcında Londra «King'sbench» mahkemesi kısıtında rüyet edilecek mevaddın adedi bine yakındı. Bunlardan görülenleri cüz'idir. Hüküm safhasına geçmeden evvel yapılacak usul muamelelerinin azaltılması müşkülü halleder mahiyette değildir. Tatilin on beş gün kısaltılmasından da bir şey beklenilmemelidir.

Bu hususta tasavvur ettiğimiz çarelerden birincisi Kontluk mahkemelerinin «County Courts» madde itibariyle selâhiyetini çoğaltmaktadır ki, bu teklifin «Lord Honworth» komisyonunun tasavvurları meyanında yer almış olmaması ihtimalinden endişe etmekteyiz.

Kontluk mahkemelerine mikdar ve kıymeti 500 İngiliz lirasına kadar olan davaları rüyet selâhiyetini tanımak aşırı görülemez. Bhusus ki 1927 tarihinde «The Landlord and Tenant act» kanuniyle «The workmen's Compensation Acts» kanunu bu mahkemelere aynı derece ehemmiyeti haiz mevaddın hallü faslını tevdi etmiş bulunmaktadır.

Kontluk mahkemelerindeki işlerin çokluğu ileri sürüldüğü takdirde hâkim adedini çoğaltmak ve akitten mütevellit davalarla zarar ve ziyan davalarında «Registrar» (X) lerin selâhiyetini genişletmek gibi tedbirler derpiş edilebilir. Hâkim adet ve tahsisatının tezyidi hususunu mucip olacağı masraf, adli sistemimize verilecek yeni veçhe muvacehesinde kayde değmez derecede ehemmiyetsizdir.

Saniyen, şimdiki «Assizes» sistemi Londra mahkemelerindeki iş terakümünün başlıca mesulüdür. Aynı zamanda devre çıkan 14 hâkim Londra

(X) Registrar usule müteallik muameleleri ihzar ve hâkimin selâhiyet verdiği işleri rüyetle mükellef memurdur. Fransızlar mukabilinde «greffier», kelimesini kullanırlar.

haricinde «Assize» listelerinde yazılı mevaddı Londrada daima artagelen işlerin bahasına görürler. Bu takdirde «Assize» lerin bir çoklarını ilga ve ya daimî mahkeme şekline ifrağ doğru olmaz mı?

Bu tedbirlerin hali hazır müşküllerinin bir çoğunu halledeceği bihak-
kın düşünülebilir. Böylece halen seyyar merkez «Assizes» mahkemelerinde
görülen işlerin bir çoğu gerek şahitlere olan yakınlığı ve gerek sabit ve
daimî olmaları itibariyle de tercihi muvafık olan Kontluk mahkemelerine in-
tikal etmiş olacaktır. Boşanma mesaili de bu işler meyanına ithal edilebilir.
Mühim davalar kemakân «Assize» mahkemelerinde görülür. Bu suretle
muntazaman icrayı faaliyet edecek olan mafevk mahkemeler meselâ beş
yere inhisar ettirildiği takdirde «Assize» ler hukuk mevaddının büyük ek-
seriyetini rüyetten vareste kalarak hâkimlerin bir çoğu Londradaki işleri
tetkik imkânını elde etmiş olur.

Bu mülâhazalara binaendir ki nefsimizde aşağıdaki müsbet teklifleri
yapmak cesaretini görüyoruz :

1 — Seyyar merkez mahkemelerinin «Assizes» tahminen beş sene
sabit mahkemeye ifrağı.

2 — Kontluk mahkemelerinin madde itibariyle selâhiyeti genişletilerek
mikdar ve kıymeti 500 İngiliz lirasına kadar olan davalarla boşanma mesa-
ilinin o mahkemelerde gördürülmesi.

3 — Kontluk mahkemeleri «Registrar» lerinin alacak davalarını ve
alelittlak 10 İngiliz lirasına kadar olan davaları görebilmesi. (Bu takdirde
ve Kontluk mahkemesi hâkiminin müsaadesi lâhik olduğu ahval haricinde
kıymeti 10 İngiliz lirasına kadar olan davalar kat'î olarak görülür.)

4 — Miktar veya kıymeti 10 İngiliz lirasını geçmiyen davalar için
Kontluk mahkemelerinde tatbik edilen usul kaide ve muamelelerinin göz-
den geçirilerek basit ve masrafsız bir şekle ifrağı ve Kontluk mahkemele-
rine ait bütün harç ve masrafların indirilmesi. (Dava edilen meblağ az ol-
duğu takdirde bu masraflar her türlü nisbet haricindedir.

5 — İstinâf hakkının tahdidi, gerek Lortlar kamarasının (Adli selâhi-
yet itibariyle) ve gerek istinâf mahkemesinin Kontluk mahkemelerinden
yapılacak istinaf dolayısıyla, tek bir istinaf mahkemesine ifrağı.

6 — Jüriye müsaade edip etmemek hususunda hâkimin takdir hakkı

da dahil olduğu halde «yeni usul kaidelerinin» şumullendirilmesi.

7 — Bütün tatil müddetince müstacelen neticeye bağlanması icap eden hususatla iştilal edecek bir mahkeme bulundurulması «bu tedbir mahkemei âliyeye» olduğu kadar Kontluk mahkemelerinde de şamildir.

James Dickinson

Arthur. E. Beecroft

3, Esses Court, Temple E. C.

KADIN HUKUKÇULAR

Yazan: İtalya temyiz mahkemesi birinci reisi
Mariano d'Amelio

Kadın hukukçular ne kadardır? henüz azdırlar fakat gayet iyi yetişmektedirler. Onların da beynelmilel federasyonları vardır. İtalyadaki federasyona, yalnız hukuk mezunu olan ve avukatlık eden kadınlar dahildir. Halbuki yabancı memleketlerdeki federasyonlar avukatlık ve hakimlik eden kadınları da ihtiva etmektedir. Bizde kadın hukukçulara hakim olmak hakkı verilmemiştir. İtalyada kadın hukukçular, az ise de çalışkandırlar; tettebbuu severler. Bir İtalyan kadın hukukçumuz Berlin üniversitesinde beynelmilel hukuk profesörlüğü etmektedir. Diğerleri memleketimizde avukatlığı ve hukuk dersleri profesörlüklerini büyük bir zekâ ve liyakatle yapmaktadırlar. Faşist iklimi kadınların meslekî faaliyetler yapmasına muhalif değildir. Şüphe yoktur ki kadının büyük ve normal vazifesi başkadır, bunda kimse tereddüt edemez. Fakat bu hakikat, kadınların arasında erkekler gibi meslekî faaliyetlerde bulunabilecek olan mümtaz unsurların bulunmasına mani teşkil etmez. Onlara bu hakkı tanımamak adaletsizliktir. Fakat bu adaletsizlik uzun zaman yapılmıştır. Zira, son zamanlara kadar, kadınlara üniversitelere girmek ve ilim müesseselerinden mezun olmak müsaadesi verildiği halde, kendi sâileri ile geçinmek hakkı inkâr olunmuş idi. Geçenlerde kadın hukukçular Napolide beynelmilel bir kongre yaptılar. Bu kongre hakkında çok az söz söylendi. Öğünmenin, Vanitenin kadınlara has bir san'at olduğu iddia edildiği halde, kadın hukukçular bu kongre etrafında çok neşriyatta bulunmaktan ihtiraz etmişler, bu işle de bir üstünlük göstermişlerdir. Kongrede birçok milletlerin mümessilleri hazır idi. Bilhassa lâtin ırkına mensup olan milletlerin hepsi iştirak etmiş idi. Romanyalı mürabhas Ella Gruzzi açılış celsesinde İtalyanca parlak bir nutuk söylemiş ve lâtin ırkına mensup olan kadın hukukçular arasında Roma hukuk kültürü gibi büyük bir rabitanın mevcut olduğunu ve Roma

hukukunun onlar arasında müşterek bir zihniyet husule getirdiğini söylediği zaman çok alkışlanmıştır.

Kongreye Fransız mürabhası ve beynelmilel federasyon reisi madam Dyvrande riyaset etmiştir. İtalyan federasyonu reisinin selâmlama nutkundan sonra, nutuklar birbirini takip etmiştir. Kısa, basit fakat dolgun ve neticeli nutuklar. Evvelce kadınların ilmî maksatlarla yaptıkları toplantılarda konuşulan mevzular şunlardı : haklarını almak; hukukî tasarruflar için kocadan mezuniyet almak mecburiyetinin kaldırılması; çocuklar üzerinde velâyet hakkı; vesayet meclislerinde müsavi haklara malik olmak; bütün mesleklerle ve amme hizmetlerine girebilmek; idarî ve siyasî meclislere seçmek ve seçilmek hakkı. Kongrede bulunan kadınlar feministlikten başka birşey yapmıyorlardı. Halbuki Napoli kongresinde bu mevzular bırakılmıştır. Bu kongrede üzerinde konuşulan mevzular şunlardı : 1 : ayrı ayrı milliyetlere mensup olan karı ve koca arasında mal rejimi (söz söyleyenler Bayan Mercella Traemer Fransız, Bayan Benson Belçikalı); 2 modern aile hukukunun umumî esasları (Bayan Vera Poska Estonyalı, Meria Lartitia İtalyan) işte kadının tecrübe ve tabîî hissi selimi ile yardımda bulunabileceği meseleler, mal ve aile hukuku sahasından seçilen sırf hukukî mevzular. Bu kongrede göze çarpan şayanı dikkat nokta, kongreci bayanların büyük bir itidal ve muvazene ile düşünmeleri ve kendilerini değil amme menfaatlarını göz önünde tutarak söz söylemeleridir. Bu kongrede kadın hukukçular « çocukluğun ailenin sıklet merkezi olduğunu ve aile haklarının tanziminde ana ve baba ile çocuklar arasındaki hukukî münasebetlerin, karı ile koca arasındaki hukukî münasebetlerden daha önce tetkik edilmesi lâzımgeldiğini ileri sürmek suretile aile müessesesinin takviyesine yardımda bulunmağı » hedef tutmuşlardır. Kongrede yapılan temenniler ve teklifler hulâsaten şunlardır.

1 — Nikâh rabitası devam ettiği müddetçe velâyet hakkı baba ve ana tarafından birlikte icra edilmelidir.

2 — İhtilâf halinde, çocukları alâkadar eden meseleler hakkında bir karar almak üzere salâhiyetli adli makama müracaat edilmelidir.

3 — Berhayat kalan ananın velâyeti hakkında bazı ecnebi kanunlarında mevcut olan birtakım hususî takayyütler ve tahditler kaldırılmalı ve vefat ile nikâhın zevali halinde, velâyet hakkı baba ve ana hakkında aynı suretle tanınmalıdır.

4 — Karı ve kocanın yekdiğerinden yalnız maddeten ayrılmaları halinde separation, velâyet hakkının hangisine verileceğini çocuklar mahkemesi veyahut salâhiyetli adli makam tayin etmeli ve mümkün olduğu kadar velâyet hakkı tecezzi ettirilmeyerek, velâyetle ait bilûmum haklar ve vazifeler çocuğun teslim olunduğu karı ve kocaya verilmelidir.

5 — Nikâhın feshi halinde velâyet hakkı hüsnü niyet sahibi olan karı veya kocadan birine verilmelidir. Her ikisi de hüsnü niyet veya suiniyet sahibi iseler bu hususta çocuklar mahkemesi bir karar vermelidir.

6 — Ana ve babanın araştırılması meselesinde, ana daima muhakkak, baba her zaman ana kadar muhakkak ve şüpheden azade olramakla beraber, birçok defalar anayı bile isbat çok güç olduğundan, anayı araştırmak hususundaki dava hakkı çok geniş olarak tanındığı halde babayı araştırmak hususundaki dava hakkının gayet dar tutulması adilâne bir usul değildir.

Babayı araştırmak hususundaki dava hakkının kullanılabileceği haller, ihtiyata riayet edilmek suretile daha ziyade tevsî edilmelidir.

7 — Zina mahsulü olan çocukların hukukî vaziyetlerine ait meselelerde, kongre, bu gibi çocuklara gerek nafaka ve gerek veraset işlerinde daha geniş bir hak tanıma taraftardır; bilhassa yakın akraba beyinde vakî olmayan zina neticesi doğan çocukları, nikâh rabitasile bağlı olmayan ana veya baba tanımaya mecbur olmalıdır. Tanımaya mecbur olan ana veya baba evli iseler tanımak mecburiyeti diğer tarafın muvafakatine bağlı bulunmalıdır.

8 — Aileyi terk halinde, yalnız maddeten terkten dolayı değil aynı zamanda manen terk ve ihmalden dolayı da yeni İtalyan ceza kanununun 570 inci maddesinde olduğu gibi terkeden karı veya koca ceza görmelidir.

[Yeni İtalyan ceza kanunu:

[Madde 570 Ailesile birlikte ikamet ettiği evi terkederek veya aile intizam ve ahlâkına muhalif bir yol tutarak, velâyet hakkına, kanunî vesâyete, veya karılık ve kocalık sıfatına bağlı vecibeleri yapmaktan kaçınan kimse bir seneye kadar hapis veya bin lireden on bin lireye kadar ağır para cezasile cezalandırılır.

Bu cezalar aşağıdaki hallerde beraber verilir:

1 — Sinni rüşte varmayan çocuğunun veya kendi vesayeti altında bulunan birinin veya karısının veya kocasının mallarını zimmete geçirmek veya israf etmek;

2 — Sinni rüşte varmayan veya çalışacak kudrette bulunmayan fûruuna veya usulüne veya kendi kabahatı dolayisile kanunen ayrılmamış olan karı veya kocasına bakmamak, bu maddenin hükümleri, fiil başka bir hükümle daha vahim bir suç gibi derpiş olunmadığı zaman tatbik olunur.]

Bu mes'eleler hakkında kongre kat'î bir karar vermemiştir. Yalnız kongrenin bu mütalâaları ileride yapılacak münakaşalara esas teşkil edecektir. Bunlar kongreye hâkim olan ruhun maddî ve canlı tazahürleridir.

Kongrede bulunanların ilham aldıkları en büyük menba yeni İtalyan kanunu medeni projesidir. Kadın hukukçular bu proje hakkına derin bir itimat göstermişlerdir. Çünkü kaani olmuşlardır ki bu proje, kendilerinin en büyük endişesi olan aileyi bilhassa çocukları himaye fikri ile hazırlanmıştır. Projeye erkeklik egoizmi hisleri girememiştir. Kadın hukukçular itidalli hislerle hukukî meseleleri münakaşa ettikleri, ve kongrede faaliyetlerini makul bir metod ile yaptıkları ve çok güzel (niyetler) izhar ettikleri için erkek hukukçuların düşüncelerinden çok uzaklaşmamışlardır. Çünkü hukuk birdir ve orada cinsiyet farkı yoktur.

Türkçeye çeviren

ATIF

Adliye müfettişi